

דפי עיון

"ליהודים היתה אורה" אמר רבי יהודה:
אורה - זו תורה.

וכך הוא אומר:

"כי נר מצוה ותורה אור" [מגילה ט"ז]

לזכרה של: אורה מושקוביץ ע"ה
משואות-יצחק

במפרשים

י"ל ע"י מ. מושקוביץ * משואות-יצחק 79858 ד.נ.שדה-גת * טל': 08-8616173 * פקס: 08-8616174

שנת תשע"ג

פרשת מטות

א. באור יש"ד.

פרק לא' פסוקים ח'-יא':

(ח) על חלליהם. בתוך חלליהם, והולך ומנצח אותם על דרך פרט שהם
את איו ואת רקס וכו': ואת צור. אזי כזבי: (ט) ואת שפם. כולל זכרים
ונקבות: ואת כל חילם. כלל על בגדים וכלים: (י) את כל השלל ואת
כל המלקוח. מלאנו שם שלל ושם מלקוח לפעמים כוללים כל דבר אשר
ישלול המנצח במלחמה ויקחנו מאת המנוצח הנשולל מוננו בחזקה, כמו
זה שלל דוד (ש"ל ל' כ') הנלחם על האדם והבהמה, וכן וחלית את המלקוח
נאמר על האדם ועל הבהמה, אמנם אם יבאו שניהם יחד אזי יאמר שלל
על בגדים וכלים, ומלקוח על האדם והבהמה, ואם תתחבר עמהם מלת
שבי אזי שבי שם פרטי על האדם, ומלקוח על הבהמה, ושלל על בגדים
וכלים:

אלוה

1. איך ולמה הוא מפרש: "צ"ל" כאן?
2. למה הוא מרמז כי "סכ" כולל זכרים ונקבות?
3. פרשנו מספר את המושגים: שבי, מלקוח, שלל. התוכל לפרש?

* * *

ב. מדרשי תורה להקדוש ר' אנשלמה האשתורקי הי"ד.

פרק לא' פסוק יט': | יש לעיין מסני' סה לא בא צווי שוורת ישראל מהחללים ומחבלים במלחמת
סיוון ועונ כמו שבא בכות מדין. י"ל כי מלחמת סיוון ועונ לא היתה סכונת
רק במקרה שיצאו לקראת ישראל ואמר להם אל תירא אותו כי בדרך נתתי אותו
(בסדר כי ליד) ולא הותר להם נפש מהם כי היו להם מכבוש הארץ והשלל
היה שותר להם, גם המאכלים האסורים כל שכן פליטת הכלים, אבל מלחמת מדין
היתה מלחמת מצוה ונקראת נקמת יי' והותר להם נפש הנשים אשר לא ידעו
משכב זכר, לפיכך רצה המקום לזכות את ישראל ולטהרם מכל סיג וחלאת ומכל
טומאה וצוה גם על טהרת הכלים כדי שירמז להם שהן כלים חרשים לא הכלים
הראשונים כדי שלא לשעות אחריהן, ולזה אמר כל דבר אשר יבא כאש וכו'
כאמרם ז"ל בבלעזי) כך שלשו ולפיכך נמשלה התורה ל) לאש ומים בעבור שבאה
לטהר את ישראל, וז"ל כשבא נחש על תוה הטיל בה זיהא ישראל שעמדו
על הר סיני מסקה זיהמתו וכו' (שבת ק"ף קנ"ז ע"א), ז"ל כשבא לפתוחה באבילת
הסרי נכנס בה הוצר הרע הטמא והמזוהם, וכשקבלו ישראל את התורה השתורה
המסירה כל הלאת ומכניעה אותן שהיו משוקעין כל כך במסמאת האמנות
הרעות והמסמאות עד שהיו צריכין לבנות, הרי התורה נקראת אש ושורפת כל
הלורה ומלכנת ומצטרפת, וז"ש אמרת) יי' צרפת (תהלים י"ח ל"א) ואתן
שיספיק להן הסיווק במים ומכבילת, הרי התורה נמשלת למים המטהרין כל לכלוך
ומסירה כל דעת כוזבת והתכונות הרעות וז"ש אשרי תמימי דרך וגו' (תהלים קי"ט א')
אשרי נוצרי ערותו וגו' (שם שם ב') הרי שמישירה במדות ובתכונות הנשיות
והענינים השכליים:

דפי עיון

"ליהודים היתה אורה" אמר רבי יהודה:
אורה - זו תורה.

וכך הוא אומר:

"כי נר מצוה ותורה אור" [מגילה ט"ז]

לזכרה של: אורה מושקוביץ ע"ה
משואות-יצחק

במפרשים

י"ל ע"י מ. מושקוביץ * משואות-יצחק 79858 ד.נ.שדה-גת * טל': 08-8616173 * פקס: 08-8616174

שנת תשע"ג

פרשת מטות

א. באור יש"ד.

פרק לא' פסוקים ח'-יא':

(ח) על חלליהם. בתוך חלליהם, והולך ומנצח אותם על דרך פרט שהם
את אלו ואת רקס וכו': ואת צור. אזי כזבי: (ט) ואת שפם. כולל זכרים
ונקבות: ואת כל חילם. כלל על בגדים וכלים: (י) את כל השלל ואת
כל המלקוח. מלאנו שם שלל ושם מלקוח לפעמים כוללים כל דבר אשר
ישלול המנצח במלחמה ויקחנו מאת המנוצח המסולל מוננו בחזקה, כמו
זה שלל דוד (ש"ל ל' כ') הנלחם על האדם והבהמה, וכן וחלית את המלקוח
נאמר על האדם ועל הבהמה, אמנם אם יבאו שניהם יחד אזי יאמר שלל
על בגדים וכלים, ומלקוח על האדם והבהמה, ואם תתחבר עמהם מלת
שבי אזי שבי שם פרטי על האדם, ומלקוח על הבהמה, ושלל על בגדים
וכלים:

אלוה

1. איך ולמה הוא מפרש: "צ"ל" כאן?
2. למה הוא מרמז כי "ספס" כולל זכרים ונקבות?
3. פרשנו מספר את המושגים: שבי, מלקוח, שלל. התוכל לפאר?

* * *

ב. מדרשי תורה להקדוש ר' אנשלמה האשתורקי הי"ד.

פרק לא' פסוק יט': | יש לעיין בסני' סה לא בא צווי סוורת ישראל מהחללים ומחבלים במלחמת
סיוון ועונ כמו שבא בקזת מדין, י"ל כי מלחמת סיוון ועונ לא היתה סכונת
רק במקרה שיצאו לקראת ישראל ואמר להם אל תירא אותו כי בידך נתתי אותו
(בסדר כי ליד) ולא הותר להם נפש מהם כי היו להם מכבוש הארץ והשלל
היה סותר להם, גם המאכלים האסורים כל שכן פליטת הכלים, אבל מלחמת מדין
היתה מלחמת מצוה ונקראת נקמת יי' והותר להם נפש הנשים אשר לא ידעו
משכב זכר, לסיכך רצה המקום לזכות את ישראל ולטהרם מכל סיג וחלאת ומכל
טומאה וצוה גם על טהרת הכלים כדי שירמז להם שהן כלים חרשים לא הכלים
הראשונים כדי שלא לשעות אחריהן, ולזה אמר כל דבר אשר יבא כאש וכו'
כאמרם ז"ל בכלעו' כך שלשו ולסיכך נמשלה התורה י' לאש ומים בעבור שבאה
לטהר את ישראל, ויש ז"ל בשבא נחיש על תוה הטיל בה זיהא ישראל שעמדו
על הר סיני מסקה זיהמתו וכו' (שבת דף קנ"ז ע"א), ז"ל בשבא לפתוחה באבילת
הסרי נכנס בה הוצר הרע הטמא והסוטה, וכשקבלו ישראל את התורה הטהרה
המסורה כל הלאת ומכניעה אותן שהיו משוקעין כל כך בטומאת האמונות
הרעות והמסאות עד שהיו צריכין לבון, הרי התורה נקראת אש ושורפת כל
הלואה ומלבנת ומצטרפת, ויש אמרתי יי' צרופה (תהלים י"ח ל"א) ואתן
שיספיק להן הסיווק במים ומכבילה, הרי התורה נמשלת למים המטהרין כל לכלוך
ומסירה כל דעת כוזבת והתכונות הרעות ויש אשרי תמידי דרך ונו' (תהלים קי"ט א')
אשרי נוצרי ערותו ונו' (שם שם ב') הרי שמישירה במדות ובתכונות הנשיות
והענינים השכליים:

מטות

1. מה בדיוק אלתו קטצו?
2. מה אצנה הצניני ופצקותיו מה הסברו הרצוני?
3. התורה נמשה לא ונמיט - איך זה שייך לכאן?
4. איך הוא מסביר ככך עם את צנין חווה והנחש?
5. מה הוא רוצה ללמדנו בכל זה?

* * *

ג. אור החיים

מהמקרה הרע אדרבה יצדיקו פי לא נקיים היי, וצנין מה שפרשתי בתשובת בני גד ובני ראובן שאמרו עבדיך יעשו כאשר אדני מצוה: (כד) והיצא מפיהם תעשו. הפונה במאמר זה שלא יבינו שהקליט להם מאמר בנן הערים וגו' על כל פנים אלא הנאי הוא הדבר. או נתפון להשיב למה שאמרו שאם יבנו ערי מבצר וישבו שם טפם שיתעבבו עד שינחלו ישראל נחלתם בארץ, לנה אמר והיצא וגו' פרוש פרט זה אם לא הייתם אומרים אותו אין צורך בו למחוש שיש בענין וקנה די בעצבתם שם עד תשלום שבע שני כבוש ואין צורך להתעבב שם ארבע עשרה שנה, ולפי שאתם אמרתם בן היצא מפיהם תעשו, ותמצא שלא התנה עליהם משה אלא עד שנכבשה ולא עד שנתלקה באמור במאמר התנאים לומר שאין הנאי זה מעבב אלא לקיים: היצא מפיהם?

פרק לבי פסוק בגו' (ג) ואם לא תעשון בן הנה תטאתם. קשה לא הנה לו לומר אלא ואם לא תעשון בן לא תהיה הארץ הזאת לכם. אכן פונת המאמר הוא שאם לא יעשו כדברי משה שצוה אותם שילכו לקיים מצות מלחמת חובה לעשות נקמה באויבי ה' הגם שיעברו חלוצים הנה תטאתם פרוש מה שלפנינו כבר יש בידכם חטא, והוא מה שדקדק לומר תטאתם ודעו את חטאתכם וגו' פרוש מודיעם שמי שיש חטא בידו ימצאהו בשעת הסכנה ויפרע ממנו, והוא אמרו אשר תמצא אהבם בפשיטות, וצא ולמד ממאמרם ז"ל (טושי"ע א"ח סימן נ"ד) שהזקרים מעורכי המלחמה על חטא קל אם שח בין ישתבח ליוצר, וכמו בן ימצאם עון זה ויחפרו כל ההצלחות הרשומים בדרךיו, גם אז לא יהיו נקיים מה ומישראל פי

אלות

1. מה אלתו קטצו הראשון ומה אצנהו?
2. קטצו השני הוא מסביר משהו שנה, מה הוא ואיך הוא מסביר את: "אשר תמצא אתכם"?
3. מה הוא רוצה ללמדנו בכך?
4. כפיאורו את פסוק כד' הוא אומר שני דברים שונים: האחד קטצו הראשון והשני מן הפיסקה: "או נתכוון". התוכף לפאר?
5. מה המדף בין שני פירושים אלה?
6. מה התנה משה ומה קרה במציאות?

* * *

ד. העמק דבר

פרק לבי פסוק כד-לב:

כ"כ בעמוס חזק צה' . כי מכ"מ אנו עוזבים ספנו ונשינו וגו' : (כו) ועבדיך יעברו כל חלוץ צבא וגו' . זהו עיקר ההבטחה השני לפי דבר משה : לפני ה' . זהו ההבטחה על דבר משה שיהי' הכל לפני ה' : (ל) ואם לא יעברו חלוצים אתכם . הן לא ירא משה שמח לא יעברו כלל . כי לא ייחוו אותם עשרת השבטים המרובים לעבור על הבטחתם . ויקחו אותם בע"כ . אך חולי לא יהיו חלוצים . וזה א"ל אלא ברצון ובחשק לבב . [וכ"כ המוס' קדושין דס"א ב'] אזי ונאחזו בתוככם בארץ כנען . לפי הפסע האי צלח כנען הוא בא למעט דוקא בא"כ . לא תיחוו אותם לשוב לעה"י כלל . כי כבר פירשנו שחם לא היה נעשה בן ה' עה"י מתחלק ל"ב חלקים . והיה שצט ראובן וגד נוטלים ג"כ איזה חלק בעה"י .

(כד) בגו לכם וגו' . מכ"מ מה ששייך לזה הדור אני סומך שלא תשנו מהבטחתכם ע"כ בנו לכם וגו' ומסתמא והיוצא מפיהם תעשו : (כה) ויאמר וגו' . כתיב בלשון יחיד משום כאשר הוסיף דבר גדול שלא ייחוו שום חלון בעה"י . לא הבטיחו כרגע . עד שנתיישבו באסיפה שלהם : והוחלט אלם להסכים וגם מנו להם אז ראש . אחר שנתחלקו מעשרת השבטים . ועליהם להחל הישוב מעתה . ואחר שמונו להם הראש . הלך הראש למשה וסנהדרין ודבר בשביל כולם . כי עבדיך יעשו כאשר אדני מצוה : (כו) טפנו נשינו וגו' . באשר הוצרך לפרש אשר כל חלון צבא ילך . היה אפשר לחשוב שייראו לעזוב הסף ונשים כאן בעה"י בלי שום מגין . אלא יקחו הסף ונשים עמם עד אשר ישובו גם הם . משה חזרו ופירשו .

מטות

חבל מפני הקנס שהנה משה שאם לא יעברו חלונים .
 אזי ונאחזו בתוככם רק בארץ כנען . ובעש"י לא
 יעלו חלק כלל . משום שהיה להם יסוי כח אם
 יעברו . מש"ה אם לא יקיימו . הספידו חלקם שמה .
 כ"ז הוא פשטא דקרא . חבל בגמ' שם מפרשי בתוככם
 הוא בעש"י וכן בארץ כנען . ולמדו מדלל כתיב
 ונאחזו בארץ כנען לחוד . אלא בתוככם הוא בעש"י .
 ובארץ כנען פליגי שם למאי כתיב יע"ש : (לא) ויענו .
 כאשר במעמד כולם דבר משה לאלעזר ויושע .
 ע"כ ענו כולם בהסכמה אחת להגידא פנמס מחמד
 דברים שגב : (לב) נחנו נעבור הלוצים . בלי
 שום ערמה ומרמה אלא בהשק ובזלזול :

אלות

1. מה הפסוק בד' ומה מוסר ומכרס פרשנו?
2. אינה קושי מוצא פרשנו בפסוק כה' ומה מצנהו?
3. מה רוצה פרשנו להדגיש במיאורו לפסוק כו' ומנין לו זאת?
4. במירושו לפסוק ז' מצאה פרשנו את האפשרויות השונות שצוינות בהתהוות, התוכף להסבירן ולפסול איך הפטיח משה את היצוצ התחייבות?
5. מה היה קורה אם לא היו מקשים כלל את חלקם בעבר הירדן?
6. בפסוק ז' יש התחייבות גלויה ופומבית, למה?

* * *

ה. תוספת ברכה .
 פרק לד' פסוק כד' :

בנו לכם ערים לטפכם וגדרות לצאנכם (ל"ב כ"ד)
 גם במאמר זה, כמו במאמר שלפני הקודם, העיר אותם על מדת דרך
 ארץ לדבר בלשון יפה, כי הם בדבריהם אמרו (פסוק ט"ז) גדרות צאן
 נבנה למקננו וערים לטפנו, והקדימו צאן לאדם, והוא, בחזירתו את
 דבריהם, אמר, בנו לכם ערים לטפכם וגדרות לצאנכם, הקדים אנשים
 למקנה, יען כי כן דרוש לדבר, כי האדם קודם, וכמו שנאמר ביעקב,
 ויבן לו בית ולמקנהו עשה סכות (פרשה וישלח לג' י"ז), ובסוף יונה
 (ד' י"א) אשר יש בה הרבה משתים עשרה רבוא אדם ובהמה רבה,
 ובתהלים (ל"ו ז') אדם ובהמה חושיע ה' וברמיה (ל"א כ"ו) זרע אדם
 וזרע בהמה, והרבה כהנה.
 וגם בזה, כמו במאמר הקודם, הרגישו הם את רמיותו ובחזירתם את
 דבריהם לאחר דבריו שלו אמרו גם הם (פסוק כ"ז) טפנו נשינו ומקננו.

ועל ענין לשון זה של בני גד ובני ראובן שהקדימו מקנה לאנשים
 ועל תקונו של משה להקדים אנשים למקנה — על זה אמרו במדרש, זה
 שאמר הכתוב (קהלת, י' ב') לב חכם לימינו ולב כסיל לשמאלו, לב
 חכם לימינו — זה משה שהקדים אנשים למקנה, מפני שכן דרך מהלך
 אדם לימין, ולב כסיל לשמאלו — אלו בני גד ובני ראובן שהקדימו מקנה
 לאנשים, שהוא דרך שמאלי בחיים, ואמר להם הקב"ה, אתם חבבתם ממונכם
 יותר מנפשתיכם (בזה שהקדימו מקנה לאנשים) חייכם אין בו ברכה,
 שנאמר (משלי, כ' כ"א) נחלה מבהלת בראשונה באחריתה לא תברך, ע"כ,
 ונראה הבאור, משום דהם הבהילו לנחול את עבר הירדן טרם הנחילו
 ישראל את הארץ, וידוע, דעבר הירדן לא נתברך בברכת ארץ ישראל,
 כי "איננה זבת חלב ודבש" (משנה בכורים פ"א מ"י), ובכלל איננו
 במעלת קדושת הארץ, כפי דמשמע מיתוקאל (מ"ז י"ח) עיי"ש במפרשים,
 ועיין עוד בר"ן לנדרים דף כ"ב סוף עמוד א', מפרש כן.

אלות

1. פרשנו מצאה כאן הספר לצנין סכני לכאורה, אך מביאו לידיו דיון רציוני - מה מביאו לכך?
2. התוכף להוכיח כי אכן צדקו חז"ל בהצרכתם את שני השפטים וחצו?
3. לכאורה השפטים חזרו מהם מאמירתם הראשונה ודיברו פניית כמו משה, למה אם כן התרצותם עליהם?

* * *